ការផ្សាយរបស់មជ្ឈមណ្ឌលក្រមអ៊ុយ ខែធ្នូ ១៩៩៥

ម៉ុនចាន់
អាគុស្សារិយ៍

រំលឹកប្រវត្តិ
អ្នកតស៊ូខ្មែរ

អ្នកណាសម្លាប់លោក អៀវកើស ប្រធានរដ្ឋសភា

ប៉ារីស ធ្នូ ១៩៩៥

ប្រវត្តិអ្នកតស៊ូខ្មែរសម័យអាណានិគមបារាំង

សង្ខេបឯកសារ

-ប្រវត្តិសារពត៌មាន អង្គរវត្ត របស់លោក ប៉ាចឈឺន.សឺងង៉ុកថាន់.ស៊ឹមវ៉ា

-ប្រវត្តិនៀមការហួ ខុទ្ទកការបៀខ្មែរ

-ឃុនពាក្យកម្មទាមទារលោកអាចារ្យ ហែមចៀវ

-តើទ្រង់យុត្តិវង្ស សុគតមកពីអ្វី ?

-ពាក្យកម្មសិស្សវិទ្យាល័យស៊ីសុវត្ថិ សម័យ « មាសសាអែម.ប៉ែមសំបូរ.ហើកកាស៊ីណូ. បិទវិទ្យាល័យ. ហុយម៉ោងៗ ! »

-នរណាសម្លាប់លោកអៀវកើស ប្រធានគណៈបក្សប្រជាធិបតេយ្យ ?

-គណបក្សសង្គមរាស្ត្រនិយមជាគណបក្សទោល អស់អ្នកជំទាស់

-ការទាត់ជំនួយអាមេរិកាំង ហើយបែរទៅរកជំនួយចិនកុម្មុយនិស្ត

-ការបាត្តកម្មតាមបែបកុម្មុយនិស្តចិន

-ប្រវត្តិខ្មែរតស៊ូរៈរំដោះខ្មែរ និង ខ្មែរតស៊ូរៈវៀតកុង

-សម័យសាធារណរដ្ឋខ្មែរ

-ការឆក់យកអំណាច ស៊ីហនុ ដោយការអុចអាលរបស់អ្នកមែលវ៉ាក់

-ការវិលត្រឡប់របស់លោកសឺងង៉ុកថាន់មកកាន់តំណែងរដ្ឋមន្ត្រី

-វៀតកុងធ្វើវិទ្ធង្សនានៅក្នុងសាធារណរដ្ឋខ្មែរដោយចេញមុខដោយមានការស៊ីគ្រលំពីខ្មែររនុកក្នុង

-ការបង្កើតរណសិរ្សរួមជាតិកណ្ដូចិនដើម្បីប្រឆាំងនិងសាធារណរដ្ឋខ្មែរ

-សាធារណរដ្ឋខ្មែរបាញ់សង្គ្រាមចិត្តសាស្ត្ររបស់កុម្មុយនិស្តកណ្ដូចិន

-សាធារណរដ្ឋខ្មែរទម្លាក់អាវុធឱ្យខ្មែរក្រហមចូលមកសម្លាប់ប្រជាជនខ្មែរអស់ជាច្រើនលាននាក់

-ខ្មែរក្រហមមួយក្រុមប្រឆាំងនិងខ្មែរក្រហមវៀតកុងមិនឱ្យជន្លាសប្រជាជន

-ការសម្លាប់លោកហ៊ួយន់.ហ៊ូនីម

-វៀតកុងធ្វើជាអ្នកយកទំពង់ពីខ្មែរ បន្ទាប់ពីបានប្រគល់អំណាចឱ្យពួកខ្មែរវៀតមិញរួចហើយ

ការផ្សាយរបស់មជ្ឈមណ្ឌលក្រមង៉ុយ ខែធ្នូ ១៩៩៥

ក្រមងអានុស្សាវរីយ៍

ប្រវត្តិអ្នកតស៊ូខ្មែរ
សម័យអាណានិគមបារាំងសែស

ប៉ារីស៍ ធ្នូ ១៩៩៥

រៀបចំដោយ គួចសុងហាក់ និង ឈុនខៃ
Réalisé par KUOCH Song Hak et CHHUN Khay
Paris Décembre 1995

ការផ្សាយរបស់មជ្ឈមណ្ឌលក្រមអ៊ុយ ខែធ្នូ ១៩៩៥

អារម្ភកថា

ឯកសារ «ប្រវត្តិអ្នកតស៊ូខ្មែរខ្លះៗ» នេះបានបង្ហាញយើងឱ្យដឹងម្តងទៀតថា ខ្មែរជាត្រកូលអ្នកតស៊ូ ។

ការចង់រើបម្រះចេញពីនឹមអាណានិគមនេះ, អាចចាត់ទុកជាមេរៀនមួយសម្រាប់ខ្មែរជំនាន់ក្រោយឱ្យចេះភ្ញាក់រលឹក, ចេះឈឺឆ្អាលដើម្បីស្រោចស្រង់ប្រទេសរបស់ខ្លួនឡើងវិញ ជាពិសេសនៅសម័យនេះ ។

ការដែលខ្មែរនាំគ្នារត់ឈ្លូនទៅដល់ទីចាត់ការ សារពត៌មាន ជាសក្ខីភាពមួយដែលបញ្ជាក់ឱ្យយើងដឹងថា ខ្មែរស្រេកឃ្លាននូវសេរីភាព, ខ្មែរដែលធ្លាប់តែត្រូវគេបំបិទមាត់ចង់ចេះ, ចង់ដឹងណាស់ នូវអ្វីដែលគេហៅថាការពិត, ភាពប្រាកដនិយម, ស្អប់ខ្ពើមនូវការអាថ៌កំបាំងគ្រប់បែបយ៉ាង ។

ខ្មែរជាអ្នកស្រឡាញ់និងគោរព អ្នកដឹកនាំរបស់ខ្លួន ។ ឯកសារនេះបានប្រាប់យើងអំពីការតស៊ូរបស់បាតុករដែលនាំគ្នាតាំងពីទីជិតឆ្ងាយ ស្ពាយឆ្នាំងអំបែងរាប់យប់-រាប់ថ្ងៃ ដើម្បីមកទាមទារ តវ៉ាយកអ្នកដឹកនាំដែលស្រឡាញ់ជាតិដោយស្មោះ ។ តែអនិច្ចាណាស់, នៅទីបញ្ចប់ខ្មែរមិនទាន់បានទទួលលទ្ធផលជាទីគាប់ចិត្តនៅឡើយទេ ដោយមកពីវីរៈបុរសទាំងនោះត្រូវគេតាមយាយីធ្វើបាបរហូតដល់អស់ជីវិតរៀងៗខ្លួន ។

អ្នកនិពន្ធបានចង្អុលប្រាប់យើងអំពីនយោបាយឈ្លានពាននៃបរទេសជិតខាងដែលតែងតែចូលមកយាយីខ្មែរគ្រប់ៗ

វេលាតាំងពីរាប់រយឆ្នាំណាស់មកហើយ ដោយប្រើមធ្យោបាយតែមួយគឺញុះញង់ខ្មែរល្ងង់ខ្លៅដើម្បីធ្វើជារនុកក្នុងរបស់វា ។ រឿង ពុតឆាយ ជាតួយ៉ាងស្រាប់ ដូចជាខ្មែរបរិវារយួនផ្សេងៗទៀតដែលបានបើកទ្វាររបងនគរខ្មែរឱ្យសត្រូវចូលដោយសេរី។ យើងឃើញថានយោបាយរបៀបនេះសត្រូវមិនដែលបោះបង់គោលជំហររបស់វាម្តងណាទេ ។

គួរកត់សំគាល់ថា នៅក្នុងទសវត្សនេះ អ្នកនិពន្ធខ្មែរពីរនាក់ទៀតបានខំលាតត្រដាងការឈ្លានពានរបស់សត្រូវតាមរយៈឯកសាររបស់គាត់ គឺទីមួយ ឯកសារ « នរណាជាឃាតករ ? » និង ទីពីរ « អង្គការជានរណា? » ដែលមានជាច្រើនរយទំព័រ ។

ជាបញ្ចប់, យើងឃើញថា នៅលើកណាៗក៏ដោយ, នៅពេលណាដែលខ្មែរធ្វើអ្វីមួយ, បរទេសជិតខាងតែងតែលូកដៃមកលាយឡំនិងរឿងរបស់ខ្មែរជានិច្ច ។

តទៅអនាគត, បើខ្មែរភ្លេចខ្លួន សត្រូវនឹងបន្ទំចូលមកបង្កើតជាគណៈបក្ស, ជាសមាគមយកឈ្មោះខ្មែរ, ដោយប្រើខ្មែរឬកូនកាត់យួនខ្មែរជាអ្នកធ្វើ ហើយវាពួននៅពីក្រោយខ្នងយើង ចាំញាក់ខ្សែឱ្យខ្មែរធ្លាក់ឆ្ពោះទៅរកគោលដៅដ៏ខ្មៅក្រខ្វក់របស់វា ។

ប៉ារីស៍ មករា ១៩៩៥

មជ្ឈមណ្ឌលក្រមង៉ុយ

ប្រវត្តិអ្នកតស៊ូខ្មែរខ្លះៗ ក្នុងសម័យអាណានិគមបារាំង (1)

ខ្ញុំសូមជំណាលជំរាបកូនចៅខ្មែរ ឱ្យបានជ្រាបអំពីប្រភពកំណើតសារពត៌មាន« *អង្គរវត្ត* (2) »ដែលមានលោក *ប៉ាចឈឺន* ជាចាងហ្វាង. សូមលោកអ្នកនាងជ្រាបដូចតទៅនេះ :

មុនដំបូង,រូបខ្ញុំបានជួយដើមទុនខ្លះឧបត្ថម្ភលោក *ប៊ុនច័ន្ទម៉ុល* ដែលមិនបានរៀនសូត្រអ្វីឆ្ងាយទេ ។

តែលោកមានសេចក្តីក្លាហានណាស់ ហើយថែមទាំងជាកីឡាករខាងប្រដាល់ម្នាក់ដែលតែងតែឡើងប្រឡងប្រជែងនៅវាលមេរុំជារៀងរាល់ពេលចូលឆ្នាំខ្មែរផង ។ គាត់ជាកូនលោកឧកញ៉ា *ប៊ុនច័ន្ទមង្គល* ហើយលោក ប៊ុនច័ន្ទមង្គលជាកូនប្រសារលោកមហាមន្ត្រី *ប៉ុកឌុច* ។

លោកប៊ុនច័ន្ទម៉ុលមានបងប្អូន៩នាក់, ប្រុស៦នាក់,ស្រី៣នាក់ ។ លោកស្រីប៊ុនច័ន្ទមុល្លីជាភរិយារបស់លោក *ជួនហ៊ល* (កូនសម្តេច *ជហ្វាវាំងជួន*) ។ ក្នុងចំណោមបងប្អូនលោក

(1) កាលណោះលោកសឹងម៉ុកថាន់ធ្វើការនៅក្រសួងពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត, លោកប៉ាចឈឺនធ្វើការនៅហាងលក់រថយន្ត ហ្គារ៉ាសហ្សង់កុងប៉ឺហ្សូ (Garage Jean Compte -Peugeot), លោក អៀវកើស ធ្វើការច្រើនកន្លែង មាននៅចំការកៅស៊ូតំបន់ ដប់-មេមត់ កំពង់ចាម ជាដើម ។ លោក ស៊ឹមវ៉ា ធ្វើការនៅក្រសួងទ្រីប៊ុយណាល់ (tribunal) បារាំង. លោក ជុំមួង.នួនឌួង ធ្វើការនៅប៊ុយរ៉ូ ដេឡេហ្គេស៍ នៅមុខវាំង.លោកប៊ុនច័ន្ទម៉ុលជាម្ចាស់ហាងកាហ្វេ. ប៊ុនថាន់នី ជាម្ចាស់ហាង តេនប៊ុនថាន់ នៅផ្សារស៊ីឡែក។ល។

(2) កើតក្នុងរវាងឆ្នាំ ១៩៣៦ ហើយគ្មានចំនាក់ចំនងអ្វីនឹងកាសែត អង្គរវត្តនៅស្រុកបារាំងសព្វថ្ងៃ (ឆ្នាំ១៩៩៥) នេះទេ ។

ប៊ុនច័ន្ទម៉ុល, មានលោក *ប៊ុនច័ន្ទថុង* រៀនសូត្របានល្អណាស់ជាងគេ ។

កាលបើឃើញលោក ប៊ុនច័ន្ទម៉ុល ដើរតែលតោលឥតការធ្វើដូច្នោះ, ខ្ញុំក៏បបួលឱ្យរៀបចំចាត់ចែងបង្កើតតៀមកាហ្វេខ្មែរមួយនៅផ្សារ *ស៊ីឡែក* ដើម្បីប្រមែប្រមូល, ទាក់ទាញពួកជាងនៅសាលារចនាផង, ពួកអ្នកធ្វើការនៅ*ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត* ផង។ យើងមានគ្នាបីនាក់ ។ លោកប៊ុនច័ន្ទម៉ុលចូលដើមទុន២០០រៀល, លោក *ប៉ុណ្ណក៏ហេង*២០០រៀល, ឯរូបខ្ញុំ៣០០រៀល ។

ផ្ទះកាហ្វេនេះក៏ចាប់កំណើតឡើង, ដែលមានរូបខ្ញុំជាអ្នកឧបត្ថម្ភគ្រប់សព្វដោយមិនយកចំណេញទេ ព្រោះចង់ឱ្យលោកទាំងពីរនាក់ខាងលើនេះមានការធ្វើ ។

ផ្ទះកាហ្វេនេះមានឈ្មោះថា : *ខន្ធកកាហ្វេខ្មែរ* មានទីតាំងនៅអតីតផ្លូវប៉ាវី(Pavi) បែរមុខទៅវាលមេរុ, ខាងជើងព្រះបរមរាជវាំង ។

ការបង្កើតផ្ទះកាហ្វេនេះបានផលជាក់ស្តែង ជាទីគាប់ចិត្តណាស់ ។ លោក *ប៉ាចឈឺន*, លោក *ស៊ឹងង៉ុកថាញ់* ព្រមទាំងអស់លោកខ្មែរៗ ពីទីដទៃខ្លះ មកជួបជុំគ្នានៅផ្ទះកាហ្វេនេះជារៀងរាល់ថ្ងៃ ។ មុននឹងចូលទៅធ្វើការក្តី, ពេលចេញពីធ្វើការក្តី អស់លោកទាំងនោះតែងតែមកអង្គុយជជែកគ្នាលេងនៅទីនេះជាធម្មតា ។

នៅក្នុងផ្ទះកាហ្វេនេះ គេមានដាក់រូប ក្បាលឆ្កែមួយ ជាសញ្ញា ។ កាលណារូបនេះនៅលើទីតាំង, អ្នកទាំងអស់គ្នាមិនត្រូវនិយាយពីរឿងនយោបាយទេ ។ កាលបើឃើញរូបក្បាលឆ្កែ

នេះហើយ, អ្នកដែលចូលទៅផឹកកាហ្វេទាំងប៉ុន្មានត្រូវតែផ្លាស់ប្តូរពាក្យសំដីមករឿងធម្មតាទៅវិញ ។

ផលនៃការជួបជុំគ្នានេះ, អាចធ្វើឱ្យមនុស្សចេះភ្ញាក់រឭក, នឹកឃើញភាពលំបាកថោកទាបដែលជាខ្ញុំកញ្ជះគេ ។ ដូច្នេះហើយអ្នកទាំងនោះក៏កើតគំនិតចង់រើបម្រះពីនឹមនេះប្រៀបបីដូចទៅនឹងសត្វដែលចង់ហើរចេញពីទ្រុងដូច្នោះឯង ។

ការដែលនាំឱ្យមានកំណើតកាសែត *នគរវត្ត* នេះគឺចេញមកអំពីផ្ទះកាហ្វេនេះឯង ។កាលដើមដំបូងមានលោក ស៊ឹងង៉ុក-ថាន់, លោក ប៉ាចឈឺន, លោក ជុំមួង, លោកស៊ឹមវ៉ានាំគ្នាគិតករតាំងឡើងជាក្រុមហ៊ុន ។ គេកំណត់ហ៊ុនមួយហ៊ុនៗចំនួនជាទឹកប្រាក់ ៥រៀល (Piastres (1)) ។ ព្រោះខ្មែរនៅពេលនោះមិនសូវមានលុយកាក់បរិបូរណ៌ទេ, តែគេមានចិត្តខំតស៊ូនិងសាមគ្គីក្នុងរឿងជាតិណាស់ ។

រូបខ្ញុំមានវ័យចាស់ជរាណាស់ទៅហើយ, ហើយដើម្បីជូនកូនចៅខាងក្រោយបានជ្រាប, ខ្ញុំនឹងដំណាលជំរាបពីរឿងដែលកាលនៅពេលនោះមានរូបខ្ញុំម្នាក់បានដឹង, បានឃើញ និង បានជួយជ្រោមជ្រែងផងដែរ ដូចតទៅនេះ :

អស់លោកទាំងប៉ុន្មាននាក់ខាងលើនេះ ក៏ខំប្រឹងរួមកម្លាំងគ្នាឡើងបង្កើតបានសារពត៌មាន *នគរវត្ត* នេះ ក្នុងគោលគំនិត

---

(1) គឺលុយរៀលក្នុងជំនាន់នោះដែលចាយបានក្នុងឥណ្ឌូចិន (បីប្រទេស) គឺប្រទេសកម្ពុជា, លាវនិងយួន ។ នៅក្នុងសម័យនោះ ធនាគារឥណ្ឌូចិន ជាអ្នកបានបោះពុម្ពធនបណ្ណនេះ, ហើយគឺសេដ្ឋកិច្ចទាំងបីប្រទេសនេះហើយដែលទ្រទ្រង់តម្លៃប្រាក់ (Piastre) ។ ធនាគារកណ្តាលមានទីស្នាក់ការនៅទីក្រុងហាណូយ (យួនហ្វេ) ។ មន្ត្រីធំបារាំងត្រួតលើប្រទេសទាំងបីគេហៅថា ហ្គូវែរនើរយ៉េណេរ៉ាល់ (Gouverneur général) មានទីស្នាក់ការនៅក្រុងហាណូយ ។ នៅទីក្រុងភ្នំពេញ និង វៀងច័ន្ទ គេហៅថា រ៉េស៊ីដង់ស៊ុបេរីយើរ (Résident supérieur) ។

សម្រាប់ដាស់តឿនក្រើនរំឭកយុវជន-យុវនារីខ្មែរជំនាន់ក្រោយ ឱ្យមានការឈឺចាប់ភ្ញាក់រឭក ព្រោះកាលណោះ យើងរស់នៅក្រោមបង្គាប់បារាំងសេស ។ ខ្មែរនៅពេលនោះមានសេចក្ដីលំបាកវេទនាដោយមកពីការកៀបសង្កត់ តាមឧបាយកលផ្សេងៗ ធ្វើឱ្យយើងមានការឈឺចាប់ណាស់ ពុំហ៊ានមាត់-ក. និយាយស្ដីអ្វីទឹងគេទេ ។

មុនដំបូងគេបានរៀបចំចែកថ្នាក់សមាជិក តាមថ្នាក់ការងារដែលត្រូវធ្វើ :

ទី១ : <u>សមាជិកក្រុមអភិបាល</u> :
មានលោក *ប៉ាចឈឺន* ជាចាងហ្វាង.លោក *ស៊ឹងង៉ុកថាន់. អៀវកើស.ស៊ឹមវ៉ា.ម៉ៅហ៊ុង.ជុំមួង.នួនដួង* ជាអ្នកចាត់ចែងអត្ថបទ និង រៀបចំទំព័រកាសែត ។

ទី២ : <u>យុត្តិកសមាជិក</u> :
មានលោកអាចារ្យ *ហែមចៀវ* (1). *ខៀវជុំ* (1). *ប៉ាងខាត់* (1). *ប៊ុនច័ន្ទម៉ុល.ប៊ុនថាន់. ទេពប៉ាន. ផាងលាន. មិញណាត្រី*។ល។ ជាអ្នកឃោសនានិងដើរបបួលរកសមាជិក ឱ្យបានកាន់តែច្រើន សម្រាប់ហ៊ុនផងសម្រាប់អ្នកគាំទ្រផង ព្រមទាំងដាស់តឿនរំឭកប្រជាជនឱ្យចេះរួបរួមសាមគ្គីគ្នា ។ ចំណែកខាងព្រះសង្ឃ មានលោកអាចារ្យ ហែមចៀវ.ខៀវជុំ.ប៉ាងខាត់ កាលបើមានគេនិមន្តទៅបុណ្យឯណាម្ដងៗ លោកតែងតែឆ្លៀតឱកាសនោះពន្យល់រំឭកដាស់តឿនទាយក.ទាយិកាក្នុងធម្មទេសនារបស់លោកជារៀងរាល់ពេល ។ មានថ្ងៃមួយនោះ, លោកបានចូលទៅទេសនានៅក្នុងពន្ធនាគារ ដែលមានអ្នកទោសជាច្រើន ។

(1) *ជាព្រះសង្ឃ*

ដោយអំណាចធម្មទេសនានោះ.អ្នកទោសទាំងឡាយ ក៏ផ្អើលជ្រួលច្របល់. ភ្ញាក់រឭកក្រោកឡើងព្រួតគ្នាវាយតម្រួតនិងឆ្មាំគុក ហើយរត់ចេញបានជាច្រើននាក់ ។ អ្នកខ្លះត្រូវគេចាប់បានបញ្ចូលគុកវិញ.អ្នកខ្លះបានរត់គេចរួចខ្លួនមក ។ ចាប់តាំងពីថ្ងៃនោះមក.គេក៏ឈប់និមន្តលោកឱ្យទៅទេសនាប្រៀនប្រដៅទៀតហើយ ។

ទី៣ : <u>បាសាទិកសមាជិក</u> : ដែលគ្រាន់តែមានឈ្មោះជាអ្នកគាំទ្រ ។

& &
&

លោក ប៊ុនច័ន្ទម៉ុលតែងតែឃោសនាពន្យល់អ្នកមកផឹកកាហ្វេជានិច្ចជាកាល ។ ចំណែកឯរូបខ្ញុំដែលជាជាងរចនាគ្រឿងមាសប្រាក់ (1), តែងតែចេញចូលជារឿយៗធ្វើរបស់របរសម្រាប់រាជវាំង ។

នៅពេលមួយខ្ញុំឆ្លៀតឱកាសថ្វាយទូលសម្ដេច *ពិណ្ណរ៉ា* អំពីកំណើតនៃកាសែតអង្គរវត្តនេះ ដែលមានឧត្តមគតិសម្រាប់បំភ្លឺណែនាំខ្មែរទូទាំងប្រទេស ឱ្យចេះស្រឡាញ់ ជាតិ.សាសនានិងព្រះមហាក្សត្ររបស់ខ្លួន ។ សម្ដេច ព្រះពិណ្ណរ៉ា ដែលត្រូវជាព្រះអនុជ *ព្រះបាទមុនីវង្ស* បានប្រទានប្រាក់ចំនួនមួយពាន់រៀល (១000រៀល - 1000 Piastres) ដល់កាសែត អង្គរវត្ត ។ ខ្ញុំបាន

(1) *សូមអញ្ជើញអាន « ជីវប្រវត្តិរបស់លោកតាប៊ុនថាន » បោះពុម្ពដោយមជ្ឈមណ្ឌលក្រមង៉ុយ ៨៨ ទំព័រ ខែកញ្ញា ១៩៩៩ ។*

អញ្ជើញលោកប៉ាចឈឺនឱ្យមកទទួលប្រាក់នេះពីផ្ទាល់ព្រះហស្ថសម្ដេចពិណ្ឌារ៉ា ។ ប្រាក់ចំនួនមួយពាន់រៀលជំនាន់នោះ មានតម្លៃណាស់ ជាហេតុធ្វើឱ្យអស់លោកអ្នកទទួលខុសត្រូវ ខាងកាសែតត្រេកអរនឹងខ្ញុំជាក្រៃលែង ។

កាសែត អង្គរវត្តមានប្រជាប្រិយភាពសម្បើមណាស់ ។ នៅពេលដំបូងគេចេញចំនួន ៥០០ច្បាប់.មួយលើកម្ដងក្នុងមួយអាទិត្យ ។ នៅលើកទី២គេចេញចំនួន១០០០ច្បាប់ ។ ចំនួននេះនៅតែមិនគ្រប់គ្រាន់នឹងសេចក្ដីត្រូវការលោកអ្នកអានទេ ព្រោះនៅពេលនោះ.អ្នកនៅខេត្តក្រៅក៏សុំជាវជាសទ្ទីកសទ្ទាប់ដែរ ។ ពីរខែក្រោយមកគេចេញចំនួន ៧០០០ច្បាប់.ក្នុងមួយលើកៗ ។ ការដែលចេញមានចំនួនច្រើនយ៉ាងនេះ ធ្វើឱ្យបារាំងមានសេចក្ដីចាប់អារម្មណ៍ ... ។

បារាំងក៏ចាត់ការត្រួតពិនិត្យមើលសិនមុននឹងចេញ ។ ពេលខ្លះគេមិនពេញចិត្តនឹងអត្ថបទដែលកាសែតបំរុងចុះផ្សាយ.បារាំងក៏បង្គាប់ឱ្យដកចេញ ។ កន្លែងដែលត្រូវចុះក៏នៅចំហរទទេ ។អ្នកអានក៏ផ្ញើលទៅសូមមើលអត្ថបទដល់ទីចាត់ការសារពត៌មាន ។ បារាំងឃើញដូច្នោះ.គេក៏កោះហៅ លោកប៉ាចឈឺន ទៅម្ដងទៀតបង្គាប់ឱ្យរកអ្វីយកមកចុះបំពេញ កុំទុកចំហរ ។ ការចេញកាសែតក៏មានការរអាក់រអួលដោយត្រូវប្រើពេលយ៉ាងយូរ.ទម្រាំនឹងដកចេញ. ដាក់ចូលអត្ថបទនិមួយៗពេលវេលាក៏ត្រូវប្រើលើសពីមួយអាទិត្យគឺគេធ្វើបាបយើងយ៉ាងណាកុំឱ្យយើងមានអ្នកអានច្រើនតទៅទៀត ។

ហេតុនេះ. នៅក្នុងពេលឥឡូវនេះ សូមកូនចៅខ្មែរទាំង

ឡាយមេត្តាជ្រាបថា : បើប្រទេសយើង «ខ្ញុំគេ »ហើយ យើងច្បាស់ជាអស់មានសេរីភាពក្នុងការបញ្ចេញយោបល់ហើយ។

ចំណែកឯព្រះសង្ឃ ហែមចៀវ. ព្រះអង្គបានភ្ញាក់រឭកនឹកឃើញការថោកទាប.ខាត ចំណេញ មុនគេ ។ ជារៀងរាល់យប់លោកតែងតែរួមប្រជុំព្រះសង្ឃនិងឧបាសកខ្លះៗនៅក្រោមកុដិដើម្បីរកការដោះស្រាយ រកគម្រោងការណ៍នឹងរើបម្រះចេញពីអំណាចបារាំង ។ ព្រោះនៅពេលនោះលោកអាងទៅលើអានុភាពរបស់ជប៉ុនដែលមានអំណាចមកលើបារាំង ។

ខាងកាសែត អង្គរវត្ត ក៏ខិតខំរកចំណុចខ្សោយរបស់បារាំងយកមកចុះផ្សាយឃោសនាដើម្បីឱ្យខ្មែរភ្ញាក់រឭក ។ នៅឯភៀមការហេរបស់លោកច័ន្ទម៉ុល.ទាំងអស់គ្នានិយាយតែពីរឿងជាតិជារៀងរាល់ថ្ងៃ ។

លោក សឺងង៉ុកថាញ់

ក្បួនបាតុកម្មនាមនារ លោកអាចារ្យហែមចៀវ

មានថ្ងៃមួយមានបារាំងម្នាក់ឈ្មោះ*ម៉្សៀប៉ាកិះ* បានចូលទៅក្រាបទូលសម្តេច*ជួនណាត*សូមរៀន«សំណាក់ធម៌កម្មដ្ឋាន » ក្នុងចេតិយ៍ក្រោយព្រះវិហារវត្តឧណ្ណាលោម ។ បារាំងនេះមិនបានរៀនធម៌អីទេព្រោះជារៀងរាល់យប់ពីម៉ោង៩យប់ទៅ១១ អាធ្រាត្រ ក្នុងឋានៈជាអាំងស្ប៉ិចទ័រគិញ, គាត់តែងតែដើរសង្កេតការណ៍ ក្នុងវត្តគ្មានលោះមួយយប់ណាឡើយ ។ លោកសង្ឃនិងអ្នកឯទៀតឃើញអាកប្បកិរិយាបារាំងនេះ ដែលគួរឱ្យសង្ស័យក៏នាំគ្នាឡើងទៅទូល លោកអាចារ្យហែម-ចៀវ ។ លោកអាចារ្យហែមចៀវក៏បាត់វបខ្ញុំឱ្យឡើងទៅទូលសម្តេចជួនណាតតាមហេតុដែលខ្ញុំបានឮមក ។ សម្តេចជួនណាត បានជ្រាបហើយ ក៏បដិ-សេធពុំព្រមយល់តាមការដែលខ្ញុំបានទូលនោះទេ ។ លោកមានសង្ឃដិកាថា :

-អាត្មាបានស្គាល់បារាំងនេះច្បាស់ណាស់.គាត់ថែមទាំងសុំអាត្មាបួសទៀតផង ។ ខ្ញុំក៏ទូលលោកទៅវិញថា :

-ខ្ញុំព្រះករុណាល្ងង់ណាស់.អ្វីៗជឿតាមសម្តេចមានបន្ទូលទាំងអស់ ។ ការដែលខ្ញុំព្រះករុណាចូលមកគាល់ទូលសម្តេចនេះព្រោះខ្ញុំព្រះករុណាចាំព្រះបន្ទូលសម្តេចទេសនាថា :

-កុំទុកចិត្តជនបរទេស, កុំទុកចិត្តអភិនេស្រ្គម៍, កុំទុកចិត្ត

អភិប្រាយ (1)។ ពាក្យនេះ ដែលជាព្រះបន្ទូលរបស់សម្តេច ។ នៅពេលនោះ.សម្តេចជួនណាតឆ្លើយមកខ្ញុំវិញថា :

-លោកកុំភ័យចំពោះបារាំងនេះ, ឯបារាំងណាៗទៀតអាត្មាមិនដឹងទេ ។ល។

& &
&

ក្រោយមកប្រមាណជាពីរខែតែប៉ុណ្ណោះ ស្រាប់តែបាត់កូនសិស្សអាចារ្យហែមចៀវ ពីកុដិ ពីរថ្ងៃមិនឃើញមកបម្រើលោក, មកស៊ីបាយក៏មិនឃើញមក ។ កន្លងមកប្រមាណជាពីរ-បីថ្ងៃស្រាប់តែនៅម៉ោង៩ព្រឹកមានពួកគិញបើកឡានចូលមកចាប់លោកអាចារ្យហែមចៀវនៅសាលាបាលីជាន់ខ្ពស់,លោកជុំមូង, លោកនួនដួង ពីរនាក់ទៀតនៅក្រសួងដេឡេហ្គេស៍ មុខវាំងយកទៅឃុំនៅក្រសួងប៉ូលីស៍បារាំង ។ ចំណែកឯលោកអាចារ្យហែមចៀវ គេនាំយកទៅប្រគល់ ឱ្យលោក *ទាសាន* រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងមហាផ្ទៃឱ្យនាំទៅសូមអនុញ្ញាតពីសម្តេចសង្ឃជួនណាតផ្សឹកចេញពីភេទព្រះសង្ឃមកជាគ្រហស្ថវិញ ។ លុះកន្លងមក

---

(1) អភិនេស្រ្គម៍ គឺអ្នកបួសស្វែងរកព្រហ្មចរិយធម៌ក្រោសចាកទ្រព្យសម្បត្តិផងទាំងពួង. អភិប្រាយ គឺ សេចក្តីអធិប្បាយ ។កុំទុកចិត្តអ្នកបួស.កុំទុកចិត្តសេចក្តីអធិប្បាយរបស់មនុស្ស ។ ពាក្យនេះចាស់ទុំប្រដៅខ្មែរជំនាន់ក្រោយឱ្យប្រុងប្រយ័ត្នក្រែងមានពួកចោរ ឬពួកអ្នកទិលខូចខ្ជិលធ្វើការរកស៊ីឬពួកបរទេសជិតខាង ចូលមកបន្លំធ្វើជាអ្នកបួសក្លែងក្លាយដើម្បីពន្លិចពុទ្ធសាសនាដែលខ្មែរតែងតែគោរពបូជា ។ កុំទុកចិត្តអភិប្រាយគឺកុំទុកចិត្តពាក្យឃោសនារបស់អ្នកនយោបាយនានាឬអ្នកឃោសនាលក់ថ្នាំកែរោគជាដើម ដែលពួកគេប៉ិនប្រសប់រកពាក្យណាៗដាក់ឱ្យចំចំណុចខ្សោយរបស់យើងម្នាក់ៗឱ្យយើងលង់ខ្លួន ដើម្បីមម្រើប្រយោជន៍របស់គេតែប៉ុណ្ណោះ ។

ពីរថ្ងៃពួកបាតុករខ្មែរទាំងព្រះសង្ឃ, ទាំងគ្រហស្ថរាប់ម៉ឺននាក់ធ្វើបាតុកម្មទាមទារយកលោកអាចារ្យហែមចៀវ ។ ក្បួនដង្ហែចាប់តាំងពី *វត្តលង្ការ* តាមផ្លូវ *នរោត្តម* មកដល់វិទ្យាល័យស៊ីសុវត្ថិ, មានប្រវែងជិតមួយគីឡូម៉ែត្រ សុទ្ធសឹងតែហ្វូងមនុស្សពេញទាំងអស់ ។ លោក ប៉ាចឈឺន កាន់ទង់ជាតិនាំមុខគេដើរទន្ទឹមលោកសឺងង៉ុកថាន់ ។ គេហែដើរសំដៅទៅកាន់ប៊ុយរ៉ូរ៉េស៊ីដង់ស៊ុបេរីយ៉ែរ (1) ក្រោយវត្តភ្នំដូនពេញដើម្បីទាមទារយកអាចារ្យហែមចៀវមកវិញ ។

អំពីការរៀបចំបាតុកម្ម, គេស្រុះស្រួលគ្នាយ៉ាងប្រសើរបំផុត ។ លោកអាចារ្យប៉ាងខាត់ ជាអ្នកដឹកនាំធ្វើមួយយប់ទើសភ្លឺ ។ គេសរសេរខិត្តប័ណ្ណ មួយពាន់សន្លឹកសរសេរដោយដៃទាំងអស់, ហើយចែកឱ្យរទះកង់ចំនួន២០, កង់មួយៗកាន់៥០សន្លឹកយកទៅចែកតាមវត្ត, តាមភូមិនិងតាមសង្កាត់ទាំងអស់ ឱ្យទៅប្រជុំគ្នានៅវត្តលង្ការ ។

លុះក្បួនបាតុកម្មបានដង្ហែទៅដល់ប៊ុយរ៉ូ រ៉េស៊ីដង់ស៊ុបេរីយ៉ែរហើយ, មានបារាំងជាច្រើននាក់រង់ចាំនៅទីនោះ ។ លោកប៉ាចឈឺនក៏ដកយកក្រដាសមកអានតវ៉ាយកអាចារ្យ ហែម-ចៀវ មកវិញ ។ បារាំងបដិសេធមិនព្រមហើយឆ្លើយថា ចាំគេពិនិត្យមើលសិន ព្រោះពេលនេះដោះលែងទៅមិនទាន់បានទេ ។ លោកប៉ាចឈឺននៅតែទទូចទាមទារមិនឈប់ ។ បារាំងក៏ទាញដៃបម្រុងយកលោកប៉ាចឈឺន, តែលោកសង្ឃក៏ចូលទៅដណ្ដើមយកលោកមកវិញ ។ បារាំងទាញទៅ, បាតុករទាញមកប្រទាញប្រទង់គ្នា ។ លោកសង្ឃក៏យកដងឆ័ត្រចាក់បារាំង។

(1) *Bureau du Résident Supérieur*

ចំណែកឯលោកប៊ុនច័ន្ទម៉ុលក៏លើកកង់បោកទៅលើបារាំងដែរ។ បារាំងត្រូវរបួសដោយសារឆ័ត្រព្រះសង្ឃផង, ដោយសារកង់លោកប៊ុនច័ន្ទម៉ុល ផង ។ ពួកបាតុករ កាន់តែមូលមកជាច្រើនដេរដាស ។ បារាំងឃើញដូច្នោះក៏យកកាំភ្លើងមកបាញ់រះបី-បួនគ្រាប់ឡើងលើកំពើញ ។ ពួកបាតុករក៏ដកថយអស់ទៅ ។

នៅយប់នោះក្រុមកម្មុតនិងគិញបារាំងបើករថយន្តដេញចាប់ពួកបាតុករប្រវ៉ាត់ពេញទីក្រុងភ្នំពេញ ។ នៅពេលនោះគេចាប់បាន លោកអាចារ្យប៉ាងខាត់ និង លោកប៊ុនច័ន្ទម៉ុល ។ ចំណែក លោកអាចារ្យខៀវផុំ លោកអាចារ្យសុខ និង លោកជាងលាន រត់ចូលទៅប្រទេសថៃ ។ ខ្លួនខ្ញុំនិង ជាងទេពប៉ាន ក៏គេចខ្លួនទៅពួននៅស្រុកស្វាយពល ខេត្តព្រៃវែង ។ រីឯលោកសឺងង៉ុកថាន់រត់ទៅពួននៅអេតាម៉ាហ្ស៊័រ (1) ជប៉ុន ។ អ្នករត់គេចខ្លួននិងអ្នកដែលគេចាប់បាននោះមានច្រើនណាស់, ខ្ញុំមិនអាចចាំនិងស្គាល់ឈ្មោះអ្នកទាំងអស់នោះទេ ព្រោះពេលវេលាបានកន្លងមកជាងកន្លះសតវត្សទៅហើយ ។ ឯផ្នែកខាងរោងពុម្ពសារពត៌មានអង្គរវត្តវិញ, បារាំងចាត់ការឱ្យគេទៅរើកកាយ, វាយបំបែកបំបាក់ ហើយបោះចោលទាំងអស់គ្មានសល់អ្វីទេ។ ចំណែកឯអ្នកដែលត្រូវគេចាប់បាន គេក៏បញ្ជូនទៅដាក់គុកនៅឯព្រៃនគរទាំងអស់ គ្មានទុកនៅស្រុកខ្មែរម្នាក់ទេ ។លោកអាចារ្យហែមចៀវនិងលោកប៊ុនច័ន្ទម៉ុលក៏ត្រូវបារាំងយកទៅដាក់គុកនៅកោះត្រឡាច ។ លោកប៊ុនច័ន្ទម៉ុលបាននិយាយប្រាប់ខ្ញុំថា លោកអាចារ្យហែមចៀវគង់នៅក្នុងគុកកោះត្រឡាច បានតែ៦ខែទេលោកក៏សុគតនៅក្នុងគុកទៅ ។ គេដាក់ឱ្យសង្កើចខាំលោក.

(1) *Etat major*

លោកកើតកមរមាស់ពេញខ្លួន, សឹង្ហមិនបានក៏សុគតទៅ ។ ចំណែកលោកអាចារ្យប៉ាងខាត់, គេដាក់គុកលោកនៅព្រៃនគរ ។ លោកសឺងង៉ុកថាន់ ត្រូវជប៉ុន នាំយកទៅស្រុកគេឱ្យរៀនភាសាជប៉ុន ។ លុះដល់ជប៉ុនចាប់បារាំងអស់ហើយ, គេក៏នាំលោកសឺងង៉ុកថាន់ មកវិញដើម្បីរៀបចំគណៈរដ្ឋមន្ត្រី ដែលមានរូបលោកជានាយក ។

លោកជុំមួង ចាប់ផ្ដើមបង្កើតកងទ័ពខ្មែរ ដែលមានជប៉ុនជាអ្នកជួយបង្រៀន ។

លុះគេបង្កើតគណៈរដ្ឋមន្ត្រីថ្មីបានហើយ, គេក៏ចាត់ចែងទៅដោះលែងអ្នកដែលបារាំងចាប់យកទៅទាំងប៉ុន្មានមកវិញទាំងអស់ ។ លោក ប៉ុនច័ន្ទម៉ុល ត្រូវមានភារៈកិច្ចទៅគាស់យកសពលោកអាចារ្យហែមចៀវពីកោះត្រឡាចដើម្បីមកធ្វើចាំរ៉ាយ៉ាតបូជានៅមុខវត្ត ឧណ្ណាលោម ទៅតាមប្រពៃណីព្រះពុទ្ធសាសនា ។

គណៈរដ្ឋមន្ត្រីលោក សឺងង៉ុកថាន់ ធ្វើការមិនបានយូរប៉ុន្មាន, ជប៉ុនត្រូវចាញ់សង្គ្រាមដោយសារអនុភាពបរិមាណូរបស់កងទ័ព អាមេរិកាំង ។ ពេលនោះត្រូវកងទ័ពសម្ព័ន្ធមិត្ត (1) ចូលមកត្រួតពិនិត្យអាវុធជប៉ុននៅប្រទេសខ្មែរ ។ នៅពេលនោះលោកហ្សេណេរ៉ាល់បារាំងឡឺក្លែរ៉ (2) បានចាត់ការឱ្យគេអញ្ជើញលោក សឺងង៉ុកថាន់ មកជួបនៅទីស្នាក់ការកណ្ដាលក្រុងភ្នំពេញ ។ លុះពេលលោកមកជួប, គេក៏ចាប់លោកបញ្ចេញតាមទ្វារក្រោយនាំដាក់កប៉ាល់ហោះយកមកដាក់គុកនៅស្រុក

(1) កងទ័ពសម្ព័ន្ធមិត្តមាន ៥ប្រទេស : អាមេរិកាំង, កាណាដា, បារាំង, អង់គ្លេស, ចិន
(2) Général Leclerc

បារាំង ។ ពេលនោះបារាំងមានការកាចសាហាវខ្លាំងជាងមុនណាស់ ។ អ្នកណាគាំទ្រលោក សឺងង៉ុកថាន់ ទាំងប៉ុន្មានត្រូវបានរងគ្រោះមួយសារទៀត គឺបារាំងដើរប្រមូលចាប់យកទាំងអស់ ។ អ្នកជាប់ទោសពីមុនដែលបានរួចខ្លួនមកហើយក្ដីក៏ត្រូវគេចាប់ដាក់គុកវិញទាំងអស់ ។ អ្នកខ្លះដឹងខ្លួនទាន់ក៏រត់គេចទៅ ។ លោកប៉ុនច័ន្ទម៉ុល រត់គេចចេញទៅស្រុក ស្វាយដូនកែវ, ខេត្តបាត់ដំបងដែលកាលណោះស្ថិតនៅក្នុងកណ្ដាប់ដៃនៃប្រទេសថៃ ។ ចំណែកលោក*សុវណ្ណហុក* ជាភូឈួយ លោកសឺងង៉ុកថាន់ដែលត្រូវជាកូនលោកគ្រូពេទ្យហួត, ត្រូវគេចាប់បាន ។ គេយកលោកទៅវាយសម្លាប់នៅក្នុងគុក រួចហើយគេយកខ្មោចមកចងព្យួរនៅតាមមាត់បង្អួចដើម្បីបង្ហាញថា លោកចងកសម្លាប់ខ្លួនឯង ។ គឺនៅពេលដែលបារាំងត្រឡប់មកលើកទី២នេះហើយដែលមានខ្មែរខ្លះបង្កើតបានជា «ក្រុមខ្មែរឥស្សរៈ» ។ អ្នកបង្កើតក្រុមនេះមាន *ទេពច័ន្ទរង្សី*, លោកស័ក្ដិ១ធីង បង្ករទ័ព នៅខេត្តកំពង់ស្ពឺ ។ ប៉ែកខាងកើតភ្នំពេញ, ឈ្មោះអាចារ្យយី តាំងទ័ពនៅក្នុង ឃុំអារីយ៍ក្សត្រ ។ ប៉ែកខាងបាត់ដំបង, មានឈ្មោះ *ហ៊ុលវង្សអានុភាព*, លោក ប៉ុនច័ន្ទម៉ុល និងអាចារ្យប៊ុន ជាមេ ។ ប៉ែកខាងសៀមរាបមានឈ្មោះ*ដាបឈួនម្លូលពេជ្រ* ជាមេ ។

ពួកឥស្សរៈទាំងប៉ុន្មាននេះ បានរំខានទ័ពបារាំងជាច្រើនណាស់ដែរ ។

តែនៅក្នុងចំណោមពួកឥស្សរៈទាំងនោះ, មានមនុស្សម្នាក់ឈ្មោះ*ពុកឆាយ*ធ្វើការឱ្យឈ្មោះ *ម៉ៀងហ៊ាន់ទ្រិញ* ជាយួនយៀក-